

Aapo Lehikoinen

**LAAJA-ALAISESTA
TURVALLISUUSKÄSITYKSESTÄ
ARVOPOHJAISEEN REALISMIIN**

Suomalaisen strategisen kulttuurin kehitys vuosina
2012–2024

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2025

TIIVISTELMÄ

Aapo Lehikoinen: LAAJA-ALAISESTA TURVALLISUUSKÄSITYKSESTÄ ARVOPOHJASEEN REALISMIIN: Suomalaisen strategisen kulttuurin kehitys vuosina 2012–2024

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen kandidaattiohjelma

Joulukuu 2025

Tämä tutkielma tarkastelee suomalaisen strategisen kulttuurin kehitystä ajanjaksolla 2012–2024. Muutosten identifioinnin ohella tarkastelussa on myös muutoksen luonne, eli onko tapahtunut muutos luonteeltaan pinnallista, vai on myös strategisen kulttuurin peruselementeissä tapahtunut muutoksia. Muutosten syiden erittely ei sen sijaan kuulu tutkimuksen piiriin.

Suomen pitkään varsin vakaana pysyneessä turvallisuusympäristössä on nähty voimakkaita muutoksia viime vuosien aikana. Erityisesti Venäjän kasvanut aggressiivisuus, mutta myös kiihtyvä suurvaltakamppailu sekä lisääntyvät globaaliongelmät asettavat haasteita, joihin Suomi on vastannut mukauttamalla turvallisuuspoliittista strategiaansa monin tavoin. Onkin tieteellisesti relevantti kysymys, missä määrin epävakaus näkyy yksittäisiä päätöksiä laajemmassa strategisessa kulttuurissa.

Tutkielman aineistona toimivat valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittiset selonteot vuosilta 2012 ja 2024. Työn teoreettisena taustana on strategisen kulttuurin konsepti, jolla viitataan strategiaa ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin, kulttuurisesti määräytyneisiin käsityksiin ja käytäntöihin. Menetelmällisesti tutkielma pohjautuu aineistojen empiiriseen tarkasteluun ja vertailuun analyttisen operationalisoinnin pohjalta.

Tutkimuksen keskeinen havainto on, että nähdyt muutokset ovat varsin maltillisia, ja edustavat paremminkin vallitsevan strategisen kulttuurin hienosäätöä, kuin sen perustavanlaatuisia muutoksia. Turvallisuustilanteen heikentyminen näkyy selontekojen vahvempana keskittymisenä kovaan turvallisuuteen, mutta havaittujen muutosten voidaan nähdä tapahtuneen vallitsevan strategisen kulttuurin ydinuskomusten pohjalta, ei niitä korvaten.

Avainsanat: Suomi, strateginen kulttuuri, strategia, turvallisuuspolitiikka, puolustuspolitiikka

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
2.	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA.....	2
2.1.	Strateginen kulttuuri	3
2.2.	Strategisen kulttuurin tutkimus.....	4
2.3.	Strategisen kulttuurin synty ja muutos	5
2.4.	Suomalainen strateginen kulttuuri	7
3.	TUTKIMUKSEN METODOLOGIA.....	9
3.1.	Strategisen kulttuurin operationalisointi.....	9
3.2.	Tutkimuksen menetelmä.....	10
3.3.	Tutkimuksen aineisto.....	11
4.	AINEISTON ANALYYSI	13
4.1.	Vuoden 2012 selonteko	13
4.1.1.	Uhkakuvat.....	13
4.1.2.	Turvallisuuspolitiikan keinovalikoima	13
4.1.3.	Rooli kansainvälisessä politiikassa.....	14
4.1.4.	Ulkopolitiikan orientaatio.....	15
4.2.	Vuoden 2024 selontekokokonaisuus	17
4.2.1.	Uhkakuvat.....	17
4.2.1.	Turvallisuuspolitiikan keinovalikoima	18
4.2.2.	Rooli kansainvälisessä politiikassa.....	19
4.2.3.	Ulkopolitiikan orientaatio.....	20
4.3.	Löydösten vertailu ja tulkinta	22
5.	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
	LÄHDELUETTELO	27

1. JOHDANTO

Venäjän kasvanut aggressiivisuus on heikentänyt viime vuosina turvallisuustilannetta Suomen lähialueilla, ja lisännyt huolta sodan mahdollisuudesta myös Suomessa. Erityisesti Venäjän vuonna 2014 toteuttama Krimin niemimaan miehitys sekä 2022 alkanut täysimittainen hyökkäyssota Ukrainassa on nähty suurina käännekohtina suomalaisessa turvallisuusajattelussa. Myös suurvaltojen strateginen kilpailu, hybridiuhkien ilmaantuminen, muuttoliikkeet ja alati kiihtyvä ilmastonmuutos asettavat omat haasteensa Suomen turvallisuudelle. Suomi on puolestaan vastannut ulkoisiin paineisiin vahvistamalla kansallista puolustustaan sekä hakemalla tukea kasvattamalla kumppanuuksien ja liittolaisuuksien verkostoa.

Strategisen kulttuurin konsepti tarjoaa yhden mahdollisen kuvauksen turvallisuuspoliittisen päätöksenteon mekanismeista. Sen mukaan turvallisuuspoliittista päätöksentekoa ohjaa toimijan omaksuma arvoista, normeista ja uskomuksista koostuva kulttuurinen viitekehys, jota ulkomaailman tapahtumat vastavuoroisesti muovaavat. Strategisen kulttuurin tutkimus voi auttaa ymmärtämään päätöksenteon syitä, sekä kyseenalaistamaan oman strategisen kulttuurin oletuksia, jotka muutoin näyttävät kantajilleen itsestään selviltä ja luonnollisilta. Tämä on erityisen tärkeää Suomen kaltaisessa, ulko- ja turvallisuuspoliittista konsensusta painottavassa järjestelmässä.

Tämä tutkimus kartoittaa suomalaisen strategisen kulttuurin muutosta vuosien 2012 ja 2024 välillä. Ajankohdan valintaan vaikuttavat paitsi edellä kuvattu turvallisuusympäristön muutos, niin myös aineistona toimivien valtioneuvoston strategiaa kuvaavien selontekojen julkaisusykli. Tarkastelujaksosta tekee otollisen myös se, ettei suomalaista strategista kulttuuria kartoittavaa tutkimusta ole ajanjaksolta käytännössä lainkaan.

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa paitsi kulttuurin muutosta, myös kiinnittää huomiota sen pysyvyyteen kytkemällä nyt havaittavat kehityskulut osaksi pidempää historiallista jatkumoa. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat: millaista muutosta strategisessa kulttuurissa ilmenee, mitkä osat ovat säilyneet muuttumattomina, sekä kuinka perusteellista havaittu muutos on?

2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Sana *Strategia* juontuu kreikan sotajoukon johtajaa tarkoittavasta *strategos* sanasta (Kajanmaa 2021, 26). Varsinainen strategian teoria alkoi kuitenkin kehittyä vasta 1700-luvulla, ja tällöin käsitteen merkitykseksi vakiintui sodan johtamisen ylin taso (Freedman 2013, 97–99). Sittemmin on alettu tehdä ero sodanjohtamisen ylintä tasoa käsittelevän *sotilasstrategian*, sekä tätä laajemman, kaikki valtion voimavarat yhteen kokoavan *suurstrategian välille* (Vennesson 2021, 250). Siinä missä sotilasstrategia on kenraalien toimintakenttä, kuuluu suurstrategian muodostaminen poliittisille päättäjille.

Petteri Kajanmaa on määritellyt strategian seuraavasti:

Strategia ei ole vain yksi ainoa doktriini, toimintatapa tai suunnitelma vaan ajattelun menetelmä, joka mahdollistaa tapahtumien luokittamisen ja arvojärjestykseen asettamisen sekä sen jälkeen tehokkaimpien ja tarkoituksenmukaisimpien menetelmien valitsemisen. Strategia on lähestymistapa, jossa epäolennaisuudet pyritään erottamaan olennaisista asioista, ja jossa pohditaan keinojen ja tavoitteiden välistä suhdetta (Kajanmaa 2021, 5).

Suurstrategia tähtää keskeisimpien kansallisten etujen, ennen muuta selviytymisen, varmistamiseen ja edistämiseen (Goldstein 2020). Sen keinovalikoimaan kuuluvat sotilaallisten keinojen ohella poliittiset, diplomaattiset sekä taloudelliset menetelmät ja voimavarat. Vaikka sota ja siihen valmistautuminen ovat keskeisiä suurstrategian komponentteja, pyrkivät strategiat usein ennemmin sodan välttämiseen, kuin sen käymiseen (Vennesson 2021, 255–257).

Strategian tutkimus on keskittynyt lähes yksinomaan suurvaltoihin, ja monet ovat olleet sitä mieltä, ettei suurstrategian käsite sovellu mielekkäällä tavalla pieniin valtoihin (Wivel 2021, 335). Kuitenkin myös pienvaltiot laativat kaikki voimavarat yhteen tuovia kansallisen tason strategioita. Siinä missä suurvalloilla on usein kunnianhimoisia tavoitteita oman vallan kasvattamiseksi, ja maailman muuttamiseksi keskittyvät pienvaltioiden strategiset tavoitteet yleensä suuremmin oman selviytymisen varmistamiseen (Wivel 2021, 356). Suomen valtionhallinnon käyttöön suurstrategian käsite ei ole juurtunut, vaan sen alaan kuuluvat asiat on tavattu nähdä osina ulko-, turvallisuus-, ja puolustuspolitiikkaa (Kajanmaa 2021, 106).

2.1. Strateginen kulttuuri

Strateginen kulttuuri on strategian tutkimuksessa käytetty käsite, jolla viitataan strategiaa ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin, kulttuurisesti määräytyneisiin käsityksiin ja käytäntöihin. Vaikka määritelmästä ei vallitse yksimielisyyttä, tarjoaa Alistair Iain Johnstonin (1995) usein käytetty määritelmä laajuudessaan hyvän lähtökohdan käsitteen ymmärtämiselle:

Strateginen kulttuuri on integroitu symbolien järjestelmä (esim. argumentaatorakenteet, kieli, analogiat, metaforat), joka synnyttää kaiken kattavat ja pitkäikäiset strategiset preferenssit muotoilemalla sotilaallisen voiman roolia ja vaikuttavuutta valtioiden välisissä poliittisissa kysymyksissä koskevat käsitykset, ja esittämällä ne faktaperusteisina tavalla, joka saa ne näyttäytymään erityisen realistisina ja vaikuttavina.

Strategic culture is an integrated “system of symbols (e.g., argumentative structures, languages, analogies, metaphors) which acts to establish pervasive and longlasting strategic preferences by formulating concepts of the role and efficacy of military force in interstate political affairs, and by clothing these conceptions with such an aura of factuality that the strategic preferences seem uniquely realistic and efficacious.”

Heiko Biehl ym. (2013, 12) tarjoavat puolestaan seuraavan määritelmän:

Strateginen kulttuuri on joukko yhteisön sisällä jaettuina uskomuksia, normeja ja ideoita, jotka tuottavat tiettyjä odotuksia suhteessa yhteisön turvallisuus- ja puolustuspoliittisiin preferensseihin ja toimintaan. Tässä kontekstissa yhteisön preferenssien ja käyttäytymismallien välityksellä ilmaistu turvallisuus- ja puolustusidentiteetti juontuvat turvallisuusyhteisön jakamista kokemuksista ja sille ominaisista hyväksytyistä narratiiveista.

Strategic culture is a number of shared beliefs, norms and ideas within a given society that generate specific expectations about the respective community’s preferences and actions in security and defence policy. In this context, a community’s security and defence identity, expressed through its preferences and behavioural patterns, derives from shared experiences and accepted narratives specific to a particular security community.

Siinä missä Johnstonin määritelmä korostaa strategian yhteyttä sotaan, ottavat Biehl ym. laajemman suurstrategisen näkökulman. Toisaalta Johnston tuo esille useissa muissakin määritelmässä esiintyvän ajatuksen kulttuurille ominaisesta pysyvyydestä. Molemmat määritelmät sisältävät ajatuksen strategisista preferensseistä, jonka mukaan strateginen kulttuuri ei yksioikoisesti määritä toimintaa, vaan ainoastaan tuottaa tiettyjä oletuksia siitä, millainen toiminta kulloisessakin tilanteessa olisi tarkoituksenmukaista tai järkevää.

Strategisen kulttuurin tutkimukseen ei ole vakiintunut yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää, mikä ei ole mainittavasti haitannut alan kehitystä. Tutkimusta ei ole estänyt sekään, että tutkijoiden keskuudessa on erimielisyyttä myös muista varsin perustavista kysymyksistä, kuten siitä, olisiko strateginen kulttuuri parasta ymmärtää teoriana, konseptina, tutkimusmetodina vai paradigmana (Hugh 2024). Käsillä oleva tutkimuskaan ei sitoudu mihinkään yhteen määritelmään, vaan soveltaa edellä esiteltyjä määritelmiä yhdessä niiden vahvuuksia hyödyntäen.

2.2. Strategisen kulttuurin tutkimus

Ajatus kulttuurin vaikutuksesta päätöksentekoon ei ole uusi, saati omaperäinen, mutta aiheen systemaattinen tutkimus on sen sijaan suhteellisen tuore ilmiö. Strategisen kulttuurin käsitettä käytti ensimmäisenä Jack Snyder vuonna 1977 julkaistussa, koko myöhemmän strategisen kulttuurin tutkimussuuntauksen synnyttäneessä raportissaan (1977). Snyderin työn pontimena oli haastaa strategian tutkimusta tuolloin hallinnut peliteoria, jonka Snyder katsoi olevan kyvytön selittämään Neuvostoliiton amerikkalaisesta näkökulmasta irrationaaliseksi koettua ydinasestrategiaa (Snyder 1977). Snyder selitti peliteoreettisten mallien epäonnistumista kulttuuristen tekijöiden sivuuttamisella. Neuvostoliiton strategit, sen enempää, kuin heidän läntiset kollegansa eivät hänen mukaansa ole ”geneerisiä rationaalisia ihmisiä”, vaan uniikissa, historiallisten kokemusten muovaamassa kulttuurissa sosialisoituneita olentoja, joiden ajattelu rakentuu tälle kulttuurille ominaisista konsepteista. (Snyder 1977)

Myöhemmät kirjoittajat ovat tähdentäneet, että strateginen kulttuuri ei poissulje rationaalisuutta sinänsä, vaan ainoastaan historiasta ja kulttuurista vapaan toimijan, jollaisen muun muassa kansainvälisen politiikan neorealistinen teoria olettaa. Toimijat voivat siis toimia täysin johdonmukaisesti itselleen ominaisen maailmankuvan ja arvomaailman puitteissa. (Johnston 1995)

On hyvä huomata, että vaikka kulttuurilliset normit määrittävät sitä, millainen käytös on kussakin kontekstissa ”normaalia”, ei toiminta aina palaudu suoraviivaisesti niihin, vaan myös muut tekijät painavat toimijan arvioissa. Totutusta poikkeavat olosuhteet voivat oikeuttaa hyvinkin epäkonventionaalisia toimintamalleja. Näin on esimerkiksi silloin, kun ihmiset poistuvat palavasta rakennuksesta ikkunoiden, eikä oven kautta, kuten on yleensä tapana (Meyer 2006, 18–19).

Kulttuuriin nojaavana selitysmallina strateginen kulttuuri on usein nähty vastakkaisena rakenteellisia syitä korostaville teorioille, vaikka monet tutkijat ovatkin esittäneet sen enemmän näitä täydentävänä kuin korvaavana (Lantis 2002). Lähestymistavan kannattajat eivät yleensä väitä kulttuurin olevan ainoa, tai edes välttämättä tärkein päätöksenteossa painava tekijä (Gray 2007). Tässä tulkinassa se on mahdollista sovittaa yhteen esimerkiksi neorealismien kuvaaman rakenteellisen mallin kanssa niin, että jälkimmäisen ymmärretään kuvaavan sitä rationaliteettia, joka on kaikille moderneille turvallisuusyhteisöille yhteistä (Gray 2007). Strategisen kulttuurin onkin nähty olevan yhteensopiva useiden keskeisten kansainvälisen politiikan teorioiden, kuten klassisen realismin, neorealismien, konstruktivismien sekä liberalismien kanssa, ja voivan tukea näitä selitysmalleja tarjoamalla syvempää ymmärrystä toimijan motiiveista (Heuser 2024).

Konstruktivistinen käänne 1990-luvulla kasvatti strategisen kulttuurin tutkimuksen suosiota, ja avasi sille uusia mahdollisuuksia, erityisesti kansallisten identiteettien tutkimuksen saralla. Vahvasta vaikutuksestaan huolimatta konstruktivismi ei ole täysin nielaissut strategisen kulttuurin tutkimusta osakseen, vaan useimmat tutkijat liikkuvat jossain konstruktivismien ja realismien välimaastossa. Tutkimusala on omaksunut vaikutteita eri suunnista, ja tutkimus onkin usein luonteeltaan monitieteellistä sen ammentaessa muun muassa historian tutkimuksesta, antropologiasta sosiologiasta ja psykologiasta. (Lantis 2002)

2.3. Strategisen kulttuurin synty ja muutos

Yhteisön historiallisten kokemusten ajatellaan säilyvän kansallisissa myyteissä ja narratiiveissa, jotka muodostavat yleisesti hyväksytyt, joskin usein vääristyneet tulkinnan menneistä tapahtumista, sekä niistä saaduista opetuksista (Heuser 2024). Tämä kollektiivinen muisti ohjaa päätöksentekoa tarjoamalla päättäjille analogisia selityksiä tämän hetken tilanteelle, sekä esimerkkejä siitä, millaiset ratkaisut ovat toimineet menneisyydessä. Menneisyyden opit voivat myös johtaa harhaan, mikäli niitä sovelletaan väärin, tai ne perustuvat alunalkaenkin vääristyneille historiantulkinnolle.

Strateginen kulttuuri on nähty itseään ylläpitävänä ja muutosta vastustavana, mutta samalla myös jossain määrin muovautuvana. Kerry Longhurst (2005, 18) viittaa kulttuurillisen muutoksen hitauteen fysiikasta lainatulla inertian käsitteellä. Hänen mukaansa inertia aiheuttaa viivettä reagoinnissa ympäristön muutoksiin, jättäen

strategisen kulttuurin helposti epätarkoituksenmukaiseksi toimintaympäristön muuttuessa. Kasvettuaan riittävän suureksi tämä epäsuhta laukaisee korjausliikkeen, jossa strateginen kulttuuri mukautuu uusista kokemuksista tehtyihin tulkintoihin.

Voimakkain kulttuuria muovaava voima on ulkoinen shokki, kuten maan joutuminen sotaan (Meyer 2006, 25). Kaikkein voimakkaimmiksi shokeiksi on yleensä nähty hävityt sodat ja miehityskaudet, jotka osoittavat selvimmin aiemman strategisen kulttuurin toimimattomuuden. Esimerkistä käy vaikkapa Saksa toisen maailman sodan jälkeen, jossa karvaat kokemukset hävityistä sodista laukaisivat nopean kulttuurisen täyskäännöksen (Seppo 2017, 56, 66). Sen sijaan on arvioitu, että 2001 terrori-iskut Yhdysvaltoihin eivät olleet riittävän suuri shokki strategisen kulttuurin perustavien elementtien murtamiseen (Karásek 2015). Cristoph Meyer (2006, 31–39) on puolestaan tunnistanut muutokselle kolme vähäisempää syytä: muutos ulkoisissa uhissa, liittolaisten ja kumppaneiden välinen institutionaalinen sosialisatio sekä muualla tapahtuviin konflikteihin liittyvä median kautta tapahtuva kriisioppiminen.

Vaikka valtavirtatutkimus näkee kansalliset strategiset kulttuurit monoliittisina, on tehty myös runsaasti tutkimusta, jossa huomio keskittyy keskinäistä hegemoniakamppailua käyviin alakulttuureihin (Adamsky 2022, 104). Nämä kamppailut voidaan myös nähdä yhtenä muutostekijänä, joskin niiden taustalla on usein jokin aiemmin luetelluista tekijöistä (Adamsky 2022, 98–99). Vaikka moni tutkimus on pyrkinyt huomioimaan myös yleisen mielipiteen, viitataan tutkimuksessa yhteisön strategisesta kulttuurista puhuttaessa yleensä vain eliitin keskuudessa tarkasteluhetkellä vallalla olevaan kulttuurin tulkintaan (Biehl ym. 2013, 12).

Strategisen kulttuurin muodostavat komponentit eivät suinkaan ole keskenään saman arvoisia, vaan jotkin normit ja käsitykset ovat toisia perustavampia. Longhurst (2005, 17–18) on kuvannut tätä strategisen kulttuurin sisäistä kerroksellisuutta jakamalla sen kolmeen sisäkkäiseen kehään. Tässä mallissa muutos on nopeinta uloimmalla kehällä, eli *regulatiivisten käytäntöjen* tasolla. Ytimessä olevat *perustavat elementit* ovat kaikkein vastustuskykyisimpiä muutoksille. Näiden väliin jäävät *turvallisuuspoliittiset näkökulmat* paaluttavat käytännön ratkaisujen pitkää linjaa, ja kytkevät ne kulttuurin ytimessä oleviin uskomuksiin. Tässä mallissa uloimmilla kehillä tapahtuvat muutokset synnyttävät

ristiriidan niiden ja perustavien elementtien välillä. Kun jännite kasvaa riittävän suureksi, voi se purkautua perustavien elementtien uudelleentarkasteluna.

2.4. Suomalainen strateginen kulttuuri

Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista päätöksentekoa on tutkittu runsaasti, mutta strategisen kulttuurin näkökulmaa on aiheeseen sovellettu harvakseltaan. Useimmat tehdyistä tutkimuksista ovat myös jo varsin vanhoja, eivätkä käsittele tässä tutkimuksessa tarkasteltavaa ajanjaksoa. Kyseessä on siis varsin merkittävä tiedollinen aukko.

Aiemmat tutkimukset suomalaisesta strategisesta kulttuurista ovat päättyneet keskenään paljolti samankaltaisiin analyyseihin. Yleisen tulkinnan mukaan strategisen kulttuurimme kovaa ydintä määrittävät Suomen pienuus ja Venäjän läheisyys, sekä tästä epätasapainoisesta asetelmasta seuranneet vaikeat historialliset kokemukset (Iso-Markku & Pesu 2020, Doeser 2017, Forsberg & Seppo 2013, 113). Erityisesti talvisota ja jännitteiden leimaama kylmä sota on nähty ajattelua muovanneina avainkokemuksina (Forsberg & Seppo, 2013, 113).

Juuri Venäjän voidaankin nähdä olevan se keskeinen haaste, johon koko Suomen turvallisuuspolitiikka pyrkii vastaamaan (Iso-Markku & Pesu, 2020, Heikka 2005). Suomen laajasti omaksuma pienvaltioidealismi, eli aluepuolustusta ja liittoutumattomuutta (aiemmin puolueettomuutta) painottava politiikka nähtiin pitkään parhaana keinoina käsitellä tätä ongelmaa (Iso-Markku & Pesu 2020, Forsberg & Seppo 2013, 113). Asevoimat ovat maassamme keskittyneet lähes yksinomaan aluepuolustukseen, eikä rauhanturvaamista suurempaan seikkailupolitiikkaan ole ollut halua (Doeser 2017, Forsberg & Seppo 2013, 119–120).

Suomalaisen strategisen kulttuurin on nähty pohjaavan *reaalipolitiikalle*, eli ennen muuta oman selviytymisen varmistamiselle arvopohjaisten pyrkimysten sijaan (Doeser 2017, Forsberg & Seppo 2013, 114–115). Vastakkaista näkökulmaa on edustanut Henriikki Heikka (2005), jonka tulkinnassa Suomalaista strategista kulttuuria määrittää eurooppalaisen kansainvälisen yhteisön puolustaminen hegemoniapyrkimyksiä vastaan. Tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota myös globaalia vastuuta esille tuovan idealistisemmän suuntauksen vahvistumiseen viime vuosikymmeninä (Sirén 2008,

Forsberg & Seppo 2013, 116). Samaan aikaan on tapahtunut muutos sallivampaan suuntaan suhteessa puolustusyhteistyöhön, joskin asenteet natojäsenyyttä kohtaan ovat muuttuneet hitaasti (Sirén 2008, Iso-Markku & Pesu 2020, Forsberg & Seppo 2013, 118–119).

3. TUTKIMUKSEN METODOLOGIA

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, miten suomalainen strateginen kulttuuri on aineiston perusteella muuttunut ajanjaksolla 2012–2024, sekä vähemmässä määrin sitä, onko tapahtunut muutos luonteeltaan pinnallista, vai on myös strategisen kulttuurin peruselementeissä tapahtunut muutoksia. En pyri sen sijaan selvittämään syitä muutoksen taustalla, tai osoittamaan kausaalisuhdetta Venäjän kasvavan aggression, tai minkään muunkaan ulkoisen tai sisäisen muuttujan ja Suomessa tehtyjen linjamuutosten välillä.

Tieteenfilosofisesti käsillä oleva tutkimus nojautuu *kriittiseen realismiin*. Tämän näkemyksen mukaan tieteen kuvaamat ei-havaittavat teoreettiset oliot ovat olemassa ihmismielestä, kielestä ja teorioista riippumatta (Rajala 2004, 71). Strategisen kulttuurin tutkimukseen sovellettuna tämä tarkoittaa, että strateginen kulttuuri itsessään on reaalin olio, josta on ainakin periaatteessa mahdollista tehdä objektiivisia arvioita. Strategisen kulttuurin muutos voidaan puolestaan ymmärtää prosesseina, ja näistä seuraavina lopputuloksina (Seppo 2017, 47). Prosessit, samoin kuin strateginen kulttuuri itsessään ovat näkymättömiä, eikä niitä voida havainnoida muutoin, kuin epäsuorasti niiden tuottamien lopputulosten kautta. Aineistojen empiirinen tutkimus voi siis tuottaa meille tietoa aineiston tuottaneiden ihmisten ja instituutioiden kantamasta strategisesta kulttuurista, ja sen muutoksesta.

3.1. Strategisen kulttuurin operationalisointi

Yksi strategisen kulttuurin tutkimuksen kentällä vaikuttavista suuntauksista on keskittynyt vertailevaan tutkimukseen. Tutkimusperinteelle tyypillistä on ilmiötä jäsentävien operationalisointien käyttö. Nämä analyttiset välineet pilkkovat strategisen kulttuurin helpommin tunnistettaviksi ja tarkkarajaisemmiksi osiksi, jolloin on mahdollista tehdä täsmällisempiä ja perustellumpia huomioita eri maiden strategisten kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä.

Biehl in ynnä muiden (2013, 13–16) kehittämä operationalisointi tunnistaa neljä strategisen kulttuurin elementtiä: Kunnianhimon aste kansainvälisessä turvallisuuspolitiikassa, toimeenpanevan vallan toiminnanvapaus, ulkopoliittikan orientaatio ja halukkuus sotilaallisen voiman käyttöön. Meyerin (2005) strategisten normien kuvaamisen konseptuaalinen viitekehys puolestaan erittelee strategisen

kulttuurin osiksi voimankäytön tavoitteet, voimankäytön tavat, preferoidut yhteistyön muodot sekä kansallisen ja kansainvälisen hyväksynnän vaateen. Fredrik Doeser ja Joakim Eidenfalk (2018) ovat omassa tutkimuksessaan käyttäneet viittä kategoriaa: hallitsevia uhkakuvia, asevoimien ydintehtäviä, yhteistyön viiteryhmiä, kansainvälistä legitimizeettiä sekä strategisia kumppaneita. Mahdollisia operationalisointeja on ääretön määrä, eikä mikään niistä ole selkeästi paras, vaan jokainen päättyy tulkitsemaan käytettyä käsitteistöä sekä tulkittua ilmiötä tietystä, rajatusta näkökulmasta tiettyjä strategisen kulttuurin osia painottaen.

3.2. Tutkimuksen menetelmä

Mikään edellä mainituista menetelmistä ei sovellu tyydyttävällä tavalla käsillä olevaan tutkimukseen, jossa vertailu tehdään eri maiden sijaan yhdessä maassa kahtena eri ajankohtana. Myöskään käytettävä aineisto ei mahdollista kaikkien edellä lueteltujen piirteiden käsittelyä. Esimerkiksi Meyerin käyttämä kansallisen hyväksynnän vaade ei nouse esille selonteissa riittävällä tavalla, jotta tällainen kategoria olisi perusteltu. Toisaalta Biehlin ym. käyttämässä toimeenpanevan vallan toiminnanvapaudessa ei ole tarkasteluajankohtana tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Perusteltu operationalisointi edellyttää, että jokainen eritelty kategoria on olennainen ja riittävän laaja. Toisaalta kategorioiden välillä ei saisi olla merkittävää päällekkäisyyttä. Tämä on haastavaa, koska eri kategorioihin sijoittuvilla aiheilla on väistämättä keskinäisiä yhteyksiä. Kolmea käsiteltyä menetelmää yhdistelemällä ja täydentämällä on kuitenkin mahdollista päästä lopputulokseen, joka täyttää mainitut ehdot ja soveltuu käytettävään aineistoon. Näin toimien olen päätenyt seuraavanlaiseen operationalisointikehikkoon:

- 1) **Uhkakuvat:** Mitkä ovat relevanteiksi koetut uhkat? Ovatko keskeiset uhkat luonteeltaan sotilaallisia? Ovatko uhkat luonteeltaan suoria vai diffuuseja?
- 2) **Turvallisuuspolitiikan keinovalikoima:** Mikä on ei-sotilaallisten keinojen rooli turvallisuuspolitiikassa? Mitä ovat asevoimien tehtävät? Kuinka halukkaita voimaan ollaan turvautumaan?
- 3) **Rooli kansainvälisessä politiikassa:** Millaisiksi omat vaikutusmahdollisuudet nähdään? Mitä ovat turvallisuuspolitiikan tavoitteet? Miten tavoitteita pyritään edistämään?

- 4) **Ulkopolitiikan orientaatio:** Mitä ovat keskeiset strategiset kumppanit ja viiteryhmät? Mitä yhteistyöltä haetaan? Kuinka paljon painoarvoa kumppanuuksille annetaan?

Vastaamalla näihin kysymyksiin saadaan varsin kattava kuva valtioneuvoston selonteosta piirtyvästä strategisesta kulttuurista, ja mahdollistetaan mielekäs vertailu. Käsitellyksi tulevat strategisen kulttuurin määritelmässä esiintyvät asiat kuten normit, uskomukset ja preferenssit. Tarkastelu ei rajoitu vain sotilaalliseen turvallisuuteen, vaan heijastaa Suomessa vallalla olevaa laaja-alaista turvallisuuskäsitystä.

Tutkittavaa aineistoa on 286 sivun verran, joten analyysissä ei ole mahdollista mennä kaikkiiin tekstin yksityiskohtiin. Pyrin sen sijaan tuomaan esille tarkastelun kannalta keskeisimmät aineistosta löytyvät, samoin kuin sieltä puuttuvat, asiat. Painotan tulkinnassani sanamuotoja, asioiden esittelyjärjestystä sekä kunkin aiheen käsittelyn laajuutta. Oletan esimerkiksi, että kokonaisen tekstikappaleen laajuisesti käsitelty turvallisuusuhka koetaan merkittävämmäksi kuin sellainen, joka mainitaan vain sivulauseessa.

3.3. Tutkimuksen aineisto

Suomeen on vakiintunut käytäntö, jossa ulko- turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa linjataan hallituskausittain eduskunnalle annettavilla valtioneuvoston selonteilla. Selonteot ovat strategiapapereita, joiden tarkoituksena on toimia ohjaavana dokumenttina politiikan täytäntöönpanossa sekä poliittiselle johdolle, että virkamieskunnalle (Vanhanen 2020). Niissä käsitellään muun muassa tilannekuvaa, tavoitteita ja politiikan painopisteitä. Konkreettisten toimenpiteiden tasolle niissä ei kuitenkaan mennä.

Selonteot laaditaan valtioneuvoston ohjauksessa ministeriöiden, presidentinkanslian ja kaikkia puolueita edustavan parlamentaarisen ohjausryhmän yhteistyönä. Näin ollen ne edustavat laajapohjaista konsensusta, ja hallituskaudet ylittävää jatkuvuutta (Vanhanen 2020). Selonteot ovatkin otollinen aineisto strategisen kulttuurin tutkimukseen, sillä ne kuvastavat poliittisen eliitin laajasti jakamia näkemyksiä. Vuoteen 2012 asti ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka käsiteltiin yhdessä selonteossa, mutta tämän jälkeen puolustuspolitiikka on eriytetty aina omaksi selonteokseen.

Venäjän vuonna 2014 toteuttamaa Krimin niemimaan miehitystä voi pitää käännekohtana eurooppalaisen turvallisuusympäristön kehityksessä. Tapahtuman merkitystä Suomelle kuvastaa esimerkiksi kaksi vuotta myöhemmin julkaistu ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, jossa turvallisuusympäristön todettiin muuttuneen Venäjän aggressiivisen toiminnan seurauksena merkittävästi (VNK 2016, 13). Tämä puoltaa edeltävän, vuonna 2012 julkaistun selonteon valitseminen ensimmäiseksi vertailukohtaksi. Toiseksi vertailukohtaksi olen valinnut vuonna 2024 julkaistun ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon ja puolustuselonteon muodostaman kokonaisuuden, jossa näkyy myös 2022 Venäjän aloittaman täysimittaisen sodan aiheuttama shokki.

4. AINEISTON ANALYYSI

4.1. Vuoden 2012 selonteko

4.1.1. Uhkakuvat

Selonteko toteaa uhkakuvien olevan aiempaa moninaisempia ja keskinäisriippuvaisempia, mikä perustelee laaja-alaisen turvallisuuskäsityksen omaksumista (VNK 2012, 15, 21). Vaikka järjestäytyneen rikollisuuden, väestönkasvun ja ilmastonmuutoksen liitännät Suomen turvallisuuteen ovat välillisiä ja usein jokseenkin epäselviä, pitävät kirjoittajat niiden huomioimista ulko- turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa päätöksenteossa välttämättömänä (emt. 17).

Keskeisimmäksi uhkaksi tekstistä nousee kuitenkin edelleen perinteinen valtioiden välinen sota. Selonteko toteaa sotilaallisen voimankäytön uhan vähentyneen, mutta muodostavan edelleen varteenotettavan mahdollisuuden (emt. 36). Rajattujen alueiden valtaamiseen tähtäävän sodan arvellaan voivan alkaa ilman ennakkovaroitusta (emt. 36). Tältä osin selonteko ennakoi osuvasti kaksi vuotta myöhemmin tapahtunutta Krimin miehitystä. Selonteko tunnistaa myös hybrdivaikuttamisen mahdollisuuden, vaikka itse käsite ei olekaan vielä käytössä (emt. 37).

Turvallisuuspoliittisen tilanteen Suomen lähialueilla nähdään olevan hyvä, mitä edesauttavat Euroopassa kasvava sitoutuminen oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen (emt. 54, 62). Myös taloudelliset keskinäisriippuvuudet nähdään valtioiden sotaisuutta hillitsevänä tekijänä (emt. 16). Vaikka Venäjää ei yksiselitteisesti nimetä uhkaksi, maan kasvava sotilaallinen varustautuminen ymmärretään keskeisesti Suomen turvallisuusympäristöön vaikuttavaksi tekijäksi (emt. 71). Venäjän etupiirivaateet ja sekaantuminen sen naapureiden sisäisiin asioihin tunnistetaan, mutta asian käsittely jää vähälle huomiolle (emt. 30).

4.1.2. Turvallisuuspolitiikan keinovalikoima

Selonteko esittelee laajan kirjon Suomen turvallisuuspolitiikan välineitä, johon kuuluu sotilaallisen voiman ohella myös kahdenvälinen sekä kansainvälisten järjestöjen puitteissa tapahtuva diplomatia, kansainvälisten instituutioiden vahvistaminen,

rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoiminta, sekä kriisinhallinta. Keinoja ei aseteta järjestykseen vaikuttavuuden tai preferenssin mukaan, mutta voitaneen silti pitää selvänä, että sotilaalliseen voimaan turvautuminen on Suomelle viimesijainen keino oman turvallisuuden varmistamisessa.

YK:lla kerrotaan olevan korvaamaton rooli rauhan ylläpitäjänä ja sääntöperustaisuuden vahvistajana (emt. 33–34). Etyjin ja Euroopan neuvoston puolestaan toivotaan voivan edistää vakautta ja turvallisuusyhteisön kehittymistä Eurooppaan (emt. 61–62). Myös Arktinen neuvosto, Itämeren valtioiden neuvosto ja Barentsin euroarktinen neuvosto nähdään vakauttavina välineinä, vaikka niiden kompetenssialueet eivät liitykään suoraan turvallisuuskysymyksiin (emt. 64). Järjestöjen merkitys liittyy paljolti Venäjään, jota Suomi pyrkii sitouttamaan sääntöperustaisuuteen ja ”globaaliin vastuunkantoon” (emt. 63, 78). Tästä on luettavissa toive kansainvälisen vuorovaikutuksen sosialisoivasta vaikutuksesta, jolla Venäjää muovataan toivottuun suuntaan. Samoin toiveita asetetaan EU:n ja Venäjän välisen energiakaupan synnyttämään keskinäisriippuvuuteen, jolla nähdään olevan konflikteja ehkäisevä vaikutus (emt. 62).

Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on ennaltaehkäistä maahan kohdistuvaa sotilaallista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista, sekä tarvittaessa torjua hyökkäys, ja turvata yhteiskunnan keskeisten toimintojen jatkuvuus (emt. 96). Suomi ylläpitää maan kattavaa alueellista puolustusjärjestelmää, joka nojaa yksinomaan kansallisiin voimavaroihin, eikä ole riippuvainen ulkopuolisesta tuesta (emt. 74). Suomi käyttää sotilasvoimaa myös oman alueensa ulkopuolella osallistumalla kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin. Vaikka toiminta ulkomailla on selvästi toissijaista kansalliseen puolustukseen nähden, koetaan sen olevan keskeinen osa Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, ja siihen tehtyjä panostuksia kuvataan merkittäviksi (emt. 52, 81).

4.1.3. Rooli kansainvälisessä politiikassa

Suomi on pieni maa, mitä heijastelee myös sen kunnianhimon aste kansainvälisillä areenoilla. Suomen tavoitteet rajoittuvat lähinnä olemassa olevien kansainvälisten instituutioiden tukemiseen. Maantieteellisesti Suomen ydinintressit kytkeytyvät sen välittömään lähialueeseen. Toisaalta uudenlaiset uhkat, kuten terrorismi ja ympäristötuhot, eivät tunne valtioiden rajoja, minkä vuoksi laajan turvallisuuskäsityksen

omaksuminen johtaa luonnollisesti aktiivisemmän roolin ottamiseen kansainvälisellä tasolla.

Egoististen intressien ohella Suomen aktiivisuutta motivoi myös arvopohjainen velvollisuuden tunto ja halu ”kantaa vastuuta” (emt. 74). Tärkeitä edistettäviä arvoja ovat rauha, oikeudenmukaisuus, kestäväkehitys, oikeusvaltio, demokratia ja ihmisoikeudet (emt. 74). Toiminnan motiivien erittelyä vaikeuttaa jossain määrin se, että harjoitetut politiikkatoimet voivat palvella samanaikaisesti useampia päämääriä. Esimerkiksi kriisinhallinnassa humanitääristen päämäärien ohella merkittäviä pyrkimyksiä ovat rajat ylittävien uhkien torjunta, kansainvälisen painoarvon nosto sekä kansainvälisen yhteistoimintakyvyn ja sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen (emt. 77, 80).

Suomen turvallisuuden perustaksi selonteko määrittää hyvät kahdenväliset suhteet, vaikuttamisen Euroopan unionissa sekä yhteistyön muiden valtioiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa (emt. 74). Tekstissä kuitenkin korostuu kansainvälisten järjestöjen ja foorumien merkitys, bilateraalisten suhteiden jäädessä selvästi vähemmälle huomiolle. Myös sopimusperustaisuus ja monenkeskisyys huomioidaan keskeisinä periaatteina laajasti, ja niiden heikkenemisen nähdään uhkaavan paitsi kansallisia, niin myös koko ihmiskunnan jaettuja intressejä (emt. 17–18, 20).

4.1.4. Ulkopolitiikan orientaatio

Sotilasliittoon kuulumattomana maana Suomen puolustus nojaa yksin kansallisiin voimavaroihin, ja kaikkia tärkeimpiä suorituskykyalueita ylläpidetään itsenäisesti (emt. 96). Toisaalta Suomi ei pienenä maana voi myöskään pyrkiä omavaraisuuteen, vaan on riippuvainen kansainvälisestä yhteistyöstä sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisessä ja ylläpitämisessä (emt. 82). Suomen ulkopoliittisessa orientaatioissa voi nähdä sekä eurooppalaisia että transatlanttisia vivahteita maan osallistuessa puolustusyhteistyöhön EU:n, Naton sekä erilaisten maaryhmien puitteissa (emt. 40–41).

Euroopan unioni on Suomelle tärkein arvoyhteisö ja yhteistyökehys, ja Suomi pyrkiikin kaikin tavoin vahvistamaan Euroopan unionia, ja lisäämään sen globaalia vaikutusvaltaa (emt. 35, 75). Vaikka EU ei ole sotilasliitto, nähdään jäsenyyden olevan Suomelle ”perustavaa laatua oleva turvallisuuspoliittinen valinta.” (emt. 73). Suomella näyttää olevan vahva halu sitoutua yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan oman

ulkopoliittisen liikkumavaransakin kustannuksella (emt. 26–27). Samoin Suomi kannattaa pitkälle menevää yhteistyötä sotilaallisten suorituskykyjen saralla (emt. 82). Sen sijaan yhteistyön kehittyminen yhteisen puolustuksen suuntaan ei vaikuta todennäköiseltä (emt. 55). Yhteistyötä edistetään ensisijaisesti kaikkien jäsenmaiden kesken, ja vain jos tämä epäonnistuu, pienemmissä maaryhmissä pysyvän rakenteellisen yhteistyön mekanismin puitteissa (emt. 76). Intresseissä on myös EU:n lähentyminen Yhdysvaltain ja Naton kanssa, mikä vahvistaisi transatlanttista suhdetta ja Euroopan turvallisuutta (emt. 55, 77). Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lausekkeen nähdään muodostavan jäsenmaiden välille velvoittavan turvatakuun, jonka uskottavuutta kuitenkin syö yhteisen puolustussuunnittelun puute. Suomi varautuu joka tapauksessa sekä antamaan, että vastaanottamaan apua lausekkeen mukaisesti. (emt. 86)

Suomella on Naton kanssa pitkälle viety kumppanuus, jonka keskiössä ovat suorituskyky-yhteistyö, kriisinhallinta ja yhteistoimintakyvyn kehittäminen (emt. 59, 77). Vaikka kumppanit rajautuvatkin turvatakeiden ulkopuolelle, toivotaan yhteistoimintakyvyn luovan ainakin teknisiä valmiuksia avun vastaanottamiselle kriisitilanteessa (emt. 77). Nato-jäsenyyttä ei nähdä Suomelle tällä erää tarpeellisena, mutta samalla varataan mahdollisuus tarkastella asiaa uudestaan olosuhteiden muuttuessa (emt. 75). Liikkumavaran varmistamiseksi huolehditaan, ettei liittymiselle muodostu käytännön esteitä (emt. 75). Yhteistoimintakyky ja poliittinen kumppanuus viedään siis niin pitkälle kuin ilman järjestön varsinaista jäsenyyttä vain on mahdollista, minkä lisäksi varataan mahdollisuus myöhempään niin sanotun ”Nato-option” lunastamiseen.

Ruotsi on Suomen läheisin kumppani turvallisuuspolitiikan saralla (emt. 69) Myös Tanska ja Norja nähdään suomelle läheisinä kumppaneina, ja yhdessä Pohjoismaat muodostavat Suomelle luontaisen viiteryhmän (emt. 69–70). Pohjoismaiden yhteistyörakenne Nordefco nähdään erityisen hedelmällisenä yhteistyöformaattina sen kansalaisten keskuudessa nauttiman laajan tuen takia (emt. 66). Toiminnan pääpaino on rauhanajan toiminnassa, mutta yhteistoimintakyvyn kehittäminen avaa oven jatkossa myös kansallisia puolustusratkaisuja täydentävälle mallille (emt. 68, 97–98).

Yhdysvaltojen kuvataan olevan maailman johtovaltio, ja keskeinen toimija kaikissa tärkeimmissä kysymyksissä (emt. 27). Vaikka Yhdysvaltain huomio on siirtymässä Aasiaan ja Tyynelle valtamerelle, nähdään sillä edelleen olevantärkeä rooli Euroopan

turvallisuuden takaajana (emt. 28). Selonteko ei juuri avaa kahdenvälisten suhteiden tilaa, mutta toteaa kuitenkin Suomen pyrkivän laaja-alaiseen kahdenväliseen yhteistyöhön maan kanssa (emt. 9).

4.2. Vuoden 2024 selontekokokonaisuus

4.2.1. Uhkakuvat

Yhdysvaltain ja Kiinan välillä kiihtyvä hegemoniakamppailu tunnustetaan Suomen turvallisuuteen vaikuttavana tekijänä, sen heijastuessa monille aloille taloudesta teknologiaan. Kiinan ei nähdä muodostavan suoraa sotilaallista uhkaa, vaikka se pyrkiikin vaikutusvaltansa kasvattamiseen Suomen lähialueilla (PLM 2024, 28). Demokraattiset ja autoritääriset maat ryhmittyvät aiempaa selvemmin omiksi leireikseen, mikä heikentää monenkeskisen yhteistyön edellytyksiä, ja johtaa pienempien epävirallisten maaryhmien merkityksen korostumiseen (VN 2024, 14). Samalla keskinäisriippuvuuksia tarkastellaan enenevässä määrin haavoittuvuuksina (VN 2024, 13).

Suomen turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön arvioidaan muuttuneen Venäjän toiminnan seurauksena ”perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti” (VN 2024, 16). Muutos Venäjän käytöksessä ajoitetaan jo vuonna 2008 Georgiaan kohdistuneeseen hyökkäykseen (VN 2024, 10). Tämä on merkille pantavaa, sillä edellinen tarkasteltava selonteko ei tunnistanut tällaista kehitystä. Venäjän nähdään pyrkivän vaikutusvaltansa kasvattamiseen Suomen lähialueilla, eikä Ukrainassa käytävän sodan laajenemista tänne voida poissulkea (PLM 2024, 8, 16–17). Edes sodan loppuminen ei välttämättä paranna ratkaisevalla tavalla turvallisuustilannetta, vaan jännitteisen tilan arvioidaan olevan pysyväisluonteinen (PLM 2024, 28). Välitöntä sodanuhkaa ei kuitenkaan selonteon mukaan ole edelleenkään näköpiirissä (VN 2024, 10). Kirjoittajien mukaan Nato-jäsenyyden mukanaan tuomat Pohjois-Atlantin sopimuksen viidennen artiklan mukaiset turvatakuut ovat kasvattaneet kynnystä voimankäytölle Suomea vastaan (VN 2024, 12). Saavutettua hyötyä Suomen turvallisuudelle kuvataan perustavanlaatuiseksi.

Venäjän todetaan käyttävän hybridivaikuttamisen keinoja Suomea vastaan laajasti ja jatkuvasti avoimen konfliktin kynnyksen alapuolella pysytellen. (VN 2024, 18). Tavoitteena on kansalaismielipiteeseen ja päätöksentekoon vaikuttaminen pelkoa luomalla ja tilannekuvaa hämärtämällä (PLM 2024, 18). Venäjän keinovalikoimaan

kuuluvat muun muassa kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva sabotaasi, välineellistetty maahantulo, kyberiskut sekä informaatiovaikuttaminen (VN 2024, 26–28).

Edeltäjiensä tavoin selonteko huomioi laajan kirjon erilaisia ei-sotilaallisia turvallisuushuolia, joista keskeisimmät ovat ilmastonmuutos, muuttoliikkeet, radikalismi sekä murrosteknologioihin liittyvä epävarmuus (VN 2024, 16). Näistä erityisesti muuttoliikkeisiin kohdistuvan huolen voi nähdä korostuvan aiempaan verrattuna. Myös teknologisen kehityksen vauhdissa pysyminen, taloudellinen kilpailukyky sekä julkisen talouden tasapaino nähdään entistä selvemmin edellytyksinä yhteiskunnan turvallisuudelle (VN 2024, 21).

4.2.1. Turvallisuuspolitiikan keinovalikoima

Suomen turvallisuuden kuvataan nojaavan kolmeen lukkoon: puolustuskykyyn, jäsenyyksiin Euroopan unionissa ja Natossa, sekä kahdenvälinen puolustusyhteistyö (VN 2024, 8). Myös rauhanvälitys, kehitysyhteistyö, humanitäärinen apu, sekä kaupp- ja kehityspolitiikka ovat yhä keskeisiä työkaluja, joilla vähennetään tarvetta turvautua voimankäyttöön (VN 2024, 39). Erityisesti kauppapolitiikasta on tullut selkeämmin osa turvallisuuspolitiikkaa (VN 2024, 19). Silmiinpistävästi selonteko ei enää esitä keskinäisriippuvuuksia konflikteja hillitsevänä voimana. Toisaalta pakotteiden rooli on kasvanut (VN 2024, 13).

Luotto rauhanomaisten keinojen voimaan näyttää heikentyneen kautta linjan, eivätkä kirjoittajat usko niiden kykyyn rauhoittaa sotaisaa toimijaa. Selonteko ei esimerkiksi enää anna Etyjille ja Euroopan neuvostolle samanlaista roolia maanosan vakauttajana ja konfliktien estäjänä (VN 2024, 44). Useat aiemmin turvallisuutta lisäävänä nähdyt järjestöt eivät nyt tule mainituksi lainkaan.

Puolustusvoimien tehtäviä kuvataan liki samoin sanoin, kuin vuoden 2012 selonteossa, mutta painotuserojakin löytyy. Kiristyneen turvallisuustilanteen takia selonteot korostavat nyt selkeästi vahvemmin aluepuolustusta muiden tehtävien ennen kaikkea kriisinhallinnan kustannuksella. Asevelvollisuuteen nojaava vahva kansallinen puolustuskyky on yhä puolustusratkaisun perusta, vaikka nyt toiminta tapahtuukin osana Naton kollektiivista puolustusta (PLM 2024, 14). Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus on lisätty Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin toiselle sijalle, heti oman

alueen puolustuksen jälkeen (PLM 2024, 45). Avunanto EU:n puitteissa ja kriisinhallinta löytyvät listan lopusta sijoilta 4 ja 5. Ei liene kaukaa haettu ajatus tulkita järjestys merkinä tehtävien saamasta prioriteetista.

Sota Ukrainassa näyttää vahvistaneen monia Suomessa tehtyjä oletuksia tulevan sodan luonteesta, eikä radikaaleja muutoksia omassa toiminnassa nähdä tarpeellisina (PLM 2024, 25). Hybridivaikuttamisen lisääntymiseen vastataan kuitenkin kehittämällä sotilaallisten voimavarojen käyttöä muihin kuin sotilaallisiin uhkiin vastaamiseen (PLM 2024, 47). Selonteot painottavat myös aiempaa enemmän huoltovarmuutta ja kykyä siirtyä tarvittaessa sotatalouteen (VN 2024, 100–101).

4.2.2. Rooli kansainvälisessä politiikassa

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan ohjaavaksi mantraksi nostettu arvopohjainen realismi näkyy myös turvallisuuspolitiikan tavoitteissa, jotka ovat entistä selvemmin oman ja lähialueen välittömään turvallisuuteen liittyviä. Tärkeimmiksi tavoitteiksi nousevat Ukrainan sodan päättäminen ja Venäjän tulevien aggressioiden ehkäiseminen, moninainen kumppanuuksien vahvistaminen erityisesti transatlanttisella alueella sekä sääntöpohjaisen järjestelmän puolustaminen. Sen sijaan aiemmin vahva globaalinen vastuunkannon retoriikka on lähes kadonnut tekstistä. Yleisiä arvoja pyritään yhä edistämään, mutta pääpaino on turvallisuudessa.

Ukrainan sodan päättäminen kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla nähdään ensiarvoisen tärkeänä (VN 2024, 22). Suomen tavoitteena on lopettaa Venäjän hyökkäyssota ja saattaa Venäjä vastuuseen tekemistään sotarikoksista ja aiheuttamistaan tuhoista (VN 2024, 21). Näin vahvaa tuomitsemista voinee pitää poikkeamisena Suomen pitkästä linjasta, johon ei ole juuri kuulunut konflikteihin sekaantuminen varsinkin, kun osapuolena on Venäjä. Suomi pitää Venäjän uhkaa aktiivisesti esillä EU:ssa ja Natossa, sekä pyrkii vakuuttamaan demokraattisen viiteryhmän maita puolustuskyvyn ja Ukrainatuen tärkeydestä (VN 2024, 21–22, 33–34). Suomi pyrkii omalta osaltaan sitouttamaan Yhdysvaltoja Eurooppaan edistämällä transatlanttista taakanjakoa ja vahvistamalla EU:n ja Yhdysvaltain suhteita (VN 2024, 24, 35). Naton ja EU:n roolit Euroopan turvallisuudessa nähdään toisiaan täydentävinä (PLM 2024 12, 49).

Sääntöperustaisuudesta toivotaan turvaa epävarmoina aikoina, ja periaatteen puolustaminen koetaan selkeästi yhdeksi Suomen ydinintresseistä, vaikka järjestelmän murenemisesta nähdäänkin jo selviä merkkejä (VN 2024, 20, 42). Suomen kantana todetaan, että koko kansainvälistä yhteisöä koskevat päätökset tulisi jatkossakin tehdä YK:ssa, eikä suurvaltojen kesken tai suljetuissa maaryhmissä (VN 2024, 19, 46). Samaan aikaan samanmielisten maiden ryhmät ovat selvästi korostuneet Suomen omassa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Jonkinlaista ristiriitaa Suomen politiikassa ilmentää myös vähentynyt aktiivisuus aseriisunnan ja -valvonnan saralla, mistä on osoituksena päätös uudelleen harkita Ottawan sopimuksessa mukanaoloa (PLM 2024, 60).

4.2.3. Ulkopoliitiikan orientaatio

Nato-jäsenyyden kerrotaan olevan sotien jälkeisen ajan suurin muutos Suomen puolustuksessa (PLM 2024, 31). Yhtäältä Suomi saa liittokunnalta turvaa ja ennaltaehkäisevän pelotteen, toisaalta liittosopimus tuo myös velvoitteita, ja kaventaa ulkopoliittista liikkumavaraa. Liittokunnan jäsenenä Suomi joutuu huomioimaan liittolaistensa intressejä aivan uudella tavalla, ja viimekädessä myös puolustamaan niitä sotilaallisesti (PLM 2024, 51). Vastineeksi Suomi saa niin sanottuja eteentyönnettyjä maavoimajoukkoja, joiden kautta liittolaismaat tulevat välittömästi vedetyksi mukaan, mikäli Suomen alueella sattuu sotilaallinen yhteenotto (PLM 2024, 56–57).

Suomi on sitoutunut myös Euroopan unionin globaalin profiilin ja strategisen autonomian vahvistamiseen vastauksena kiristyvään geopoliittiseen ja taloudelliseen kilpailuun (VN 2024, 31–32 & PM 2024, 80). Unionilta toivotaan aktiivisuutta kriittisten teknologioiden, raaka-aineiden ja toimitusketjujen turvaamisessa, puolustusteollisuuden vahvistamisessa, TKI-yhteistyössä sekä avaruussuorituskykyjen saralla (PLM 2024, 21, 81 & VN 2024, 32). Puolustusyhteistyössä ei enää painoteta saman tahtisen etenemisen tärkeyttä, vaan samanmielisten maaryhmissä tehtävä yhteistyö hyväksytään reaalipoliittisista syistä (VN 2024, 81). EU:n keskinäisen avunannon ja yhteisvastuun artiklat eivät ole menettäneet merkitystään natojäsenyydestä huolimatta, vaan näiden tuomat takuut ovat toisiaan täydentäviä (VN 2024, 31).

Pohjoismaat, ja erityisesti Ruotsi ovat edelleen Suomen kaikkein läheisimmät kumppanit (VN 2024, 22–23). Suomen ja Ruotsin liittyminen Naton jäseniksi on poistanut esteitä Nordefco-formaatin syventämiselle, ja eteneminen tällä saralla on ollut nopeaa (PLM

2024, 22). Pohjoismaat koordinoivat toimintaansa myös muilla foorumeilla, kuten EU:ssa vaikutusvaltansa maksimoimiseksi (VN 2024, 23). Suomi on lähentynyt myös eteläisiä naapureitaan, ja pohjoismaiden ja Baltian maiden epävirallinen NB8-maaryhmä onkin muodostunut viime vuosina merkittäväksi ulkopoliittiseksi kehykseksi (VN 2024, 23).

Suomen suhde Yhdysvaltoihin on tiivistynyt merkittävästi, ja maan kerrotaan olevan keskeinen, joskin vaikeasti ennakoitava kumppani ja liittolainen (VN 2024, 13, 23). Merkittävä askel suhteissa oli DCA-sopimuksen solmiminen. Sopimus edistää rauhanajan yhteistyön lisäksi myös amerikkalaisten joukkojen käyttöä Suomen puolustuksen tukena sodan syttyessä (PLM 2024, 44).

Myös Pohjois-Euroopan alueella vahva Britannia, sekä samanmieliset ja sotilaallisesti kyvykkäät EU-maat Saksa, Ranska ja Puola nähdään läheisinä liittolaisena (PLM 2024, 23, VN 2024, 23). Sodan myötä myös Ukrainasta on tullut merkittävimpiä turvallisuustoimijoita Euroopassa ja samalla Suomen ja Ukrainan suhteet ovat nousseet uudelle tasolle. Edellä lueteltujen lisäksi arvokkaina partnereina erityisesti talous- ja teknologiakysymyksissä sekä puolustusmateriaaliyhteistyössä nähdään samaan läntiseen yhteisöön sitoutuneet Kanada, Australia, Etelä-Korea, Japani ja Israel (VN 2024, 24 & PLM 2024, 85).

Erilaiset ja eriasteisesti formaalit monenväliset aloitteet ja maaryhmät ovat kasvattaneet merkitystään Suomen turvallisuuspolitiikassa. Näistä selonteoissa mainitaan nimeltä JEF, Kehysvaltiokonsepti, Euroopan interventioaloite, Pohjoinen ryhmä, NB8 sekä jo aiemmin käsitelty Nordefco (PLM 2024, 23).

4.3. Löydösten vertailu ja tulkinta

Kuten teoria ennustaa, on tarkasteltavalla kahdentoista vuoden jaksolla suomalaisessa strategisessa kulttuurissa nähtävissä sekä muutosta että vahvaa jatkuvuutta. Aineistossa havaitut muutokset ovat varsin hienosyisiä, mitä selittää tarkastelujakson verrattaen lyhyt kesto sekä voimakkaiden ulkoisten shokkien puute. Suomalaisen strategisen kulttuurin voi myös ajatella osoittautuneen toimivaksi myös muuttuneissa olosuhteissa, eikä suurille korjausliikkeille ole näin ollen nähty tarvetta.

Strategisessa kulttuurissa on selvästi nähtävissä aiemmassa tutkimuksessa tunnistettu geostrateginen perusta (esim. Forsberg & Seppo 2013, 113). Suuren naapurin läheisyys muodostaa yhä suomalaista turvallisuuspolitiikkaa määrittävän eksistentiaalisen uhan. Niin ulkopolitiikan, kuin puolustusratkaisunkin perusteet rakentuvat pyrkimyksistä hallita tätä ongelmaa. Muut strategiset pyrkimykset ovat toissijaisia, ja niiden edistäminen on riippuvaista ensisijaisen ongelman onnistuneesta hoitamisesta.

Selontekojen kirjaukset sodan mahdollisuudesta eivät poikkea substanssin osalta merkittävästi toisistaan, vaikka jälkimmäisessä asian käsittely on jonkin verran suurempaa. Sodan mahdollisuus liittyy tekstissä aina nimenomaisesti Venäjään, eikä muita mahdollisia vastustajia tarkastella. Sotilaallinen hyökkäys on molemmilla kerroilla arvioitu epätodennäköiseksi, mutta eksistentiaalisen luonteensa takia se on selvästi merkittävimmäksi nostettu uhka.

Vuoden 2012 selonteko ilmentää optimistista uskoa taloudellisten keskinäisriippuvuuksien, kansainvälisten instituutioiden ja jaettujen arvojen kykyyn ratkaista Suomen turvallisuushaaste sosialisoidulla Venäjä ”normaaliksi” eurooppalaiseksi maaksi (kts. myös Heikka 2005). Näiden pyrkimysten kokema haaksirikko näkyy taas myöhemmän selonteon tekstissä, josta vastaavan kaltaiset näkemykset puuttuvat kokonaan.

Turvallisuustilanteen kiristyminen näkyy myös Suomen intressien kaventumisena. Siinä missä aiemmassa käsitellyistä selonteista näkyy vahvana globaalien vastuunkannon retoriikka, on jälkimmäinen selvemmin egoistisiin ja välittömiin etuihin keskittyvä. Tämä näkyy myös kriisinhallintaa koskevissa kirjauksissa, joiden kunnianhimon aste on aiempaa vähäisempi puolustusvoimien keskittyessä vahvemmin ydintehtäväänsä.

Aiemmassa tutkimuksessa havaittu idealistinen suuntauksen vahvistuminen näyttää siis tahtuneen tältä erää.

Puolustusyhteistyötä edistettiin pitkään ennen muuta pohjoismaiden kesken ja Euroopan unionin puitteissa. Muun yhteistyön ohella Suomi kehitti sotilaallista yhteistoimintakykyä systemaattisesti sotilasavun vastaanottamisen mahdollistamiseksi, vaikkei avun saamisesta ollut takeita. Myös Naton kumppanimaille tarjoamat mahdollisuudet käytettiin täysimääräisesti, ja näin varmistettiin, ettei jäsenyydelle jäänyt käytännönesteitä. Natojäsenyyden lopullinen toteutuminen ei siis muodosta niin suurta käännettä, kuin äkkiseltään voisi näyttää, vaan se asettuu luontevasti osaksi pitkää läntisiin rakenteisiin integroitumisen jatkumoa.

Longhurstin (2005, 17) rakennemallia soveltaen voidaan Venäjän uhkakuva nähdä yhtenä suomalaisen strategisen kulttuurin perustavista elementeistä. Liittoutumattomuus puolestaan sijoittuu tulkinnasta riippuen joko turvallisuuspoliittisten näkökulmien tai regulatiivisten käytäntöjen tasolle. Natojäsenyydessä ei siis ole kyse Longhurstin termin *perustavanlaatuisesta muutoksesta*, vaan strategisen kulttuurin ulommilla kehillä tapahtuvasta *hienosäädöstä*. Liittoutumattomuudesta luopuminen on toisin sanoen nähtävä pragmaattisena pyrkimyksenä turvata tätä perustavimmat arvot. On myös huomattava, että liittoutumisesta huolimatta Suomi ei edelleenkään luota sokeasti vieraan apuun, vaan avainsuorituskyvyt pyritään yhä pitämään omissa käsissä. Selviytymiseen voimakkaasti keskittyvä ja yksin jäämisen kokemuksien muovaama strateginen kulttuuri säilyttää siis tältäkin osin perusluonteensa.

Aineistossa ilmenneitä muutoksia voi selittää useilla aiemmin käsitellyillä mekanismeilla. Vaikka Ukrainassa käytävä sota ei kosketa Suomea suoraan, voi maan lähialueilla tapahtuneen turvallisuusympäristön rajun muutoksen nähdä vähintään lievänä ulkoisena shokkina. Samalla sodan saama huomio on mahdollistanut mediaoppimisen eliitin sekä kansalaisten pyrkiessä vetämään johtopäätöksiä näkemästään. Tämä taas on väistämättä vaikuttanut strategisten alakulttuurien kamppailuun esimerkiksi natojäsenyyden vastustajien jäädessä äkisti marginaaliin. Jäsenyyden toteutuminen ja lisääntynyt puolustusyhteistyö puolestaan toivat Suomen osaksi turvallisuusyhteisöä, jossa normit ja käsitykset välittyvät sosialisaaion kautta.

Longhurstin teorian pohjalta voi myös esittää tulkinnan, jossa liittoutumattomuuteen nojannut strateginen kulttuuri jäi epätarkoituksenmukaiseksi Suomen turvallisuuspolitiikkaa mustasukkaisesti kontrolloineen Neuvostoliiton hajotessa. Linjan muutokselle ei kuitenkaan ollut suurta painetta, ja strategiselle kulttuurille ominainen inertia mahdollisti tämän normin säilymisen vuosikymmeniä myös muuttuneissa olosuhteissa. Vasta Ukrainan sodan aiheuttama shokki pakotti turvallisuuseliitin tarkastelemaan vallitsevaa kulttuuria kriittisesti, mikä johti kulttuurin nopeaan sopeutumiseen.

Taulukko 1: Selonteosta ilmenevät strategisen kulttuurin elementit

	2012	2024
Uhkakuvat	Venäjän sotilaallinen uhka sekä laaja-alaiset rajat ylittävät turvallisuuskysymykset, kuten väestönkasvu ja ilmastonmuutos. Uhkat edellyttävät laajan keinovalikoiman käyttöä.	Entistä korostetummin Venäjän sotilaallinen- ja hybridiuhka. Vähemmässä määrin myös muuttoliikkeet, ilmastonmuutos ja muut ei-sotilaalliset uhkatekijät.
Turvallisuus-politiikan keinovalikoima	Voimankäyttö on aina puolustuksellista, ja vain viimesijainen keino. Kansainväliset instituutiot ja taloudelliset keskinäisriippuvuudet nähdään vakauden lähteinä.	Usko rauhanomaisten keinojen vaikuttavuuteen on heikentynyt. Voimankäyttöön varaudutaan enemmän, ja pelotteen merkitys on korostunut. Varaudutaan yhteiseen puolustukseen myös liittolaisten tukena.
Rooli kansainvälisessä politiikassa	Aktiivisuus kansainvälisissä järjestöissä ja rajat ylittävien globaali ongelmien torjunnassa. Vahva tuki sääntöperustaisuudelle.	Reaalipolitiikan korostuminen arvojen kustannuksella. Keskittyminen läntisen blokin vahvistamiseen ja Ukrainan tukemiseen. Jatkuva tuki sääntöperustaiselle järjestelmälle.
Ulkopolitiikan orientaatio	Sotilaallinen liittoutumattomuus yhdistettynä EU-jäsenyyteen ja monissa kokoonpanoissa tehtävään puolustusyhteistyöhön. Pidetään yllä mahdollisuutta myöhempään liittoutumiseen.	EU- ja Natojäsenyydet, tiivistyvät kahdenväliset suhteet Yhdysvaltoihin ja eurooppalaisiin liittolaisiin sekä vilkas yhteistyö useiden maaryhmien puitteissa.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa on kartoitettu suomalaisen strategisen kulttuurin muutosta vuosina 2012–2024 valtioneuvoston selontekojen pohjalta. Havaintojen pohjalta voidaan todeta, että nähdyt muutokset ovat varsin maltillisia, ja edustavat paremminkin vallitsevan kulttuurin hienosäätöä, kuin sen perustavanlaatuista muutosta.

Strateginen kulttuuri on luonteeltaan muutosta vastustavaa, eikä maahamme ole kohdistunut sellaisia ulkoisia shokkeja, jotka olisivat kyseenalaistaneet strategisen kulttuurin ytimen muodostavia arvoja ja käsityksiä. Venäjän kasvavan aggression voi päinvastoin nähdä validoivan suomalaisen strategisen kulttuurin perusoletuksia. Toisaalta turvallisuusympäristön kohonneet jännitteet näkyvät selontekojen teksteissä vahvempana keskittymisenä kovaan turvallisuuteen, pehmeiden arvojen ja globaalin vastuunkannon jäädessä taka-alalle.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan muutokset, kuten sotilasliitto Natoon liittyminen ovat tapahtuneet pitkälti olemassa olevien ydinuskomusten pohjalta, eivätkä niitä korvaten. Johtopäätös mukailee tutkimuskirjallisuudessa vakiintuneita käsityksiä, joissa äkilliset strategisen kulttuurin muutokset on yhdistetty hävittyjen sotien kaltaisiin kansallisiin traumoihin. Ukrainassa käytävä sota ei ole koskettanut Suomea tavalla, jota perustavanlaatuinen muutos edellyttäisi.

Havainnot ovat pitkälti linjassa myös aikaisemman suomalaista strategista kulttuuria käsitelleen tutkimuksen kanssa. Selonteosta on löydettävissä aiempien tutkimusten tunnistamia strategisen kulttuurin piirteitä, ja monet nyt nähdystä muutosprosessista ovat olleet käynnissä jo pitkään. Myös aiempien tutkimusten kuvaamia, keskenään kilpailevia strategisen kulttuurin suuntauksia, ja näiden välistä valtakamppailua on luettavissa selontekojen kirjauksista.

Lopuksi on vielä hyvä huomata, että Suomen turvallisuusympäristöä ravisteleva kriisi on yhä käynnissä, eikä strategisen kulttuurin muutos ole suinkaan pysähtynyt. Vasta olojen taas vakiinnuttua jonkinlaiseen uuteen normaaliin, voi uusi tutkimus paljastaa mitkä nyt nähdystä muutoksista ovat jääneet pysyviksi, ja kuinka suureksi muutos lopulta osoittautuu.

LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIAINIETO

VNK/Valtioneuvoston kanslia (2012). Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012 – Valtioneuvoston selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2012. Helsinki.

VNK/Valtioneuvoston kanslia (2016). Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2016, Helsinki.

VN/Valtioneuvosto (2024). Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2024: 33. Helsinki.

PLM/Puolustusministeriö (2024). Valtioneuvoston puolustuselonteko. Puolustusministeriön julkaisuja 2024: 5. Helsinki.

KIRJALLISUUS

Adamsky, Dmitry (2021). “Strategic culture”. Baylis, John, Johnson, Jeannie L. & Wirtz, James J. (toim.) *Strategy in the contemporary world*. Oxford: Oxford University Press.

Biehl, Heiko, Giegerich, Bastian & Jonas, Alexandra (2013). *Strategic Cultures in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*. Wiesbaden: Springer VS

Doeser, Fredrik. (2017). “Strategic Culture, Domestic Politics, and Foreign Policy: Finland’s Decision to Refrain from Operation Unified Protector”. *Foreign Policy Analysis* 13(3): 741-759.

Doeser, Fredrik & Eidenfalk, Joakim (2018). “Using strategic culture to understand participation in expeditionary operations: Australia, Poland, and the coalition against the Islamic State”. *Contemporary Security Policy* 40(1): 4-29.

Forsberg, Tuomas & Seppo, Antti (2013). “Finland”. Biehl, Heiko, Giegerich, Bastian & Jonas, Alexandra (toim.). *Strategic Cultures in Europe: Security and Defence Policies across the Continent*. Wiesbaden: Springer VS.

Freedman, Lawrence (2013). *Strategy: A History*. Oxford: Oxford University Press.

- Gray, Colin S. (2007). "Out of the Wilderness: Prime Time for Strategic Culture". *Comparative Strategy* 26(1): 1-20.
- Goldstein, Avery (2020). "China's Grand Strategy under Xi Jinping: Reassurance, Reform, and Resistance". *International security* 45(1): 164-201.
- Heikka, Henrikki (2005). "Republican Realism – Finnish Strategic Culture in Historical Perspective". *Cooperation and Conflict* 40(1): 91-119.
- Heuser, Beatrice (2024). "The Conceptual Heritage of Strategic Culture and Collective Mentality". Bowen, Briana D., Johnson, Jeannie L. & Kartchner, Kerry M. (toim.) *Routledge Handbook of Strategic Culture*. Abingdon: Routledge.
- Hugh, Brigitte E. (2024). "Growth and Refinement across the Field of Strategic Culture: From First Generation to Fourth". Bowen, Briana D., Johnson, Jeannie L. & Kartchner, Kerry M. (toim.) *Routledge Handbook of Strategic Culture*. Abingdon: Routledge.
- Iso-Markku, Tuomas & Pesu, Matti (2020). *The Deepening Finnish-Swedish Security and Defence Relationship: From Operative Cooperation to 'Strategic Interoperability'?*. FIIA Briefing Paper/291. Helsinki: FIIA.
- Johnston, Alistair Iain (1995). "Thinking about Strategic Culture". *International Security* 19(4): 32-64.
- Kajanmaa, Petteri (2021). *Sotilasstrategia: Yksinkertainen, vaikea sota*. Julkaisusarja 2: tutkimusselosteita nro 12. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu, sotataidon laitos.
- Karásek, Tomáš (2015). "Tracking shifts in strategic culture: Analyzing Counterinsurgency as a Rise of a Strategic Subculture". *Obrana a strategie* 16 (1): 109-128.
- Lantis, Jeffrey S. (2002). "Strategic Culture and National Security Policy". *International Studies Review* 4(3):87 – 113.
- Longhurst, Kerry (2004). *Germany and the Use of Force*. Manchester: Manchester University Press.

Meyer, Cristoph O. (2005). "Convergence Towards a European Strategic Culture?: A Constructivist Framework for Explaining Changing Norms". *European Journal of International Relations* 11(4): 523-549.

Meyer, Christoph O. (2006). *The Quest for a European Strategic Culture: Changing Norms on Security and Defence in the European Union*. Basingstok: Palgrave Macmillan.

Raatikainen, Panu (2004). *Ihmistieteet ja filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Seppo, Antti (2017). *From guilt to responsibility and beyond? – Change in German strategic culture after the end of the cold war*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Siren, Torsti (2008), *Suomalainen strateginen kulttuuri ja päätöksenteon rationaalisuus*. *Tiede ja ase* (66): 105–119.

Snyder, Jack L. (1977). *The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations*. Santa Monica: The Rand Corporation.

Vanhanen, Henri (2020). *Government Reports on Finnish Foreign and Security Policy: Relevant but not Without Problems*. FIIA Briefing Paper/293 Helsinki: FIIA.

Vennesson, Pascal (2021). "Grand Strategy and Military Power". Balzacq, Thierry & Ronald R. Krebs (toim.). *The Oxford Handbook of Grand Strategy*. Oxford: Oxford University Press.

Wivel, Anders (2021). "The Grand Strategies of Small States". Balzacq, Thierry & Ronald R. Krebs (toim.). *The Oxford Handbook of Grand Strategy*. Oxford: Oxford University Press.